

PRAWO KARNIE

PRZEPISY 2021

**Kodeks karny — Kodeks postępowania karnego —
Kodeks karny wykonawczy — Kodeks karny skarbowy
— Kodeks wykroczeń — Kodeks postępowania w spra-
wach o wykroczenia — Ustawa o przeciwdziałaniu
narkomanii — Ustawa o wychowaniu w trzeźwości
i przeciwdziałaniu alkoholizmowi — Ustawa o postę-
powaniu w sprawach nieletnich — Ustawa o opłatach
w sprawach karnych — Ustawa o świadku koronnym —
Skorowidz**

Wydawnictwo OD.NOWA®

---

ul. Mieszka I 38
43-300 Bielsko-Biała

e-mail: biuro@wydawnictwo-odnowa.pl
strona: www.wydawnictwo-odnowa.pl
tel. 33 822 90 90
33 822 97 97

Opracowanie redakcyjne i merytoryczne: Agnieszka Kaszok
Projekt okładki: Agata Korzeńska
Projekt układu typograficznego: Elżbieta Wiencek
Skład i łamanie: Elżbieta Wiencek

Wydanie VIII
Stan prawny: 1 stycznia 2021 r.

Spis treści

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny

Część ogólna.....	11	Rozdział XXV. Przepisy przeciwko wolności seksualnej i obywatelności.....	36
Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej.....	11	Rozdział XXVI. Przepisy przeciwko rodzinie i opiece.....	37
Rozdział II. Formy popełnienia przestępstwa.....	12	Rozdział XXVII. Przepisy przeciwko czci i netykalności cielesnej.....	38
Rozdział III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej.....	13	Rozdział XXVIII. Przepisy przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową.....	39
Rozdział IV. Kary.....	13	Rozdział XXIX. Przepisy przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego.....	39
Rozdział V. Środki karne.....	14	Rozdział XXX. Przepisy przeciwko wymiarowi sprawiedliwości.....	41
Rozdział Va. Przepadek i środki kompensacyjne.....	16	Rozdział XXXI. Przepisy przeciwko wyborom i referendum.....	43
Rozdział VI. Zasady wymiaru kary i środków karnych.....	17	Rozdział XXXII. Przepisy przeciwko porządkowi publicznemu.....	43
Rozdział VII. Powrót do przestępstwa.....	19	Rozdział XXXIII. Przepisy przeciwko ochronie informacji.....	45
Rozdział VIII. Środki związane z poddaniem sprawcy próbie.....	19	Rozdział XXXIV. Przepisy przeciwko wiarygodności dokumentów.....	46
Rozdział IX. Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych.....	22	Rozdział XXXV. Przepisy przeciwko mieniu.....	47
Rozdział X. Środki zabezpieczające.....	23	Rozdział XXXVI. Przepisy przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym.....	48
Rozdział XI. Przedawnienie.....	24	Rozdział XXXVII. Przepisy przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi.....	51
Rozdział XII. Zatarcie skazania.....	25	Część wojskowa.....	51
Rozdział XIII. Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą.....	25	Rozdział XXXVIII. Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy.....	51
Rozdział XIV. Objasnienie wyrażeń ustawowych.....	26	Rozdział XXXIX. Przepisy przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej.....	53
Rozdział XV. Stosunek do ustaw szczególnych.....	27	Rozdział XL. Przepisy przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej.....	53
Część szczególna.....	27	Rozdział XLI. Przepisy przeciwko zasadom postępowania z podwładnymi.....	54
Rozdział XVI. Przepisy przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne.....	27	Rozdział XLII. Przepisy przeciwko zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym.....	54
Rozdział XVII. Przepisy przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.....	29	Rozdział XLIII. Przepisy przeciwko zasadom pełnienia służby.....	54
Rozdział XVIII. Przepisy przeciwko obronności.....	30	Rozdział XLIV. Przepisy przeciwko mieniu wojskowemu.....	54
Rozdział XIX. Przepisy przeciwko życiu i zdrowiu.....	31		
Rozdział XX. Przepisy przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu.....	32		
Rozdział XXI. Przepisy przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji.....	33		
Rozdział XXII. Przepisy przeciwko środowisku.....	34		
Rozdział XXIII. Przepisy przeciwko wolności.....	35		
Rozdział XXIV. Przepisy przeciwko wolności sumienia i wyznania.....	36		

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Dział I. Przepisy wstępne.....	57	Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny.....	66
Dział II. Sąd.....	59	Rozdział 10a. Podmiot zobowiązany.....	66
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu.....	59	Rozdział 10b. Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem.....	66
Rozdział 2. Wyłączenie sędziogo.....	61	Dział IV. Czynności procesowe.....	66
Dział III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem.....	61	Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia.....	66
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny.....	61	Rozdział 12. Narada i głosowanie.....	68
Rozdział 4. Pokrzywdzony.....	62	Rozdział 13. Porządek czynności procesowych.....	69
Rozdział 5. Oskarżyciel posiłkowy.....	62	Rozdział 14. Terminy.....	70
Rozdział 6. Oskarżyciel prywatny.....	63	Rozdział 15. Doręczenia.....	70
Rozdział 7. Powód cywilny.....	63	Rozdział 16. Protokoły.....	73
Rozdział 8. Oskarżony.....	63	Rozdział 17. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów.....	75
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy.....	65	Rozdział 18. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt.....	76
		Dział V. Dowody.....	76
		Rozdział 19. Przepisy ogólne.....	76

Rozdział 20. Wyjaśnienia oskarżonego.....	77	Rozdział 62c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego.....	132
Rozdział 21. Świadkowie.....	77	Rozdział 62d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego.....	134
Rozdział 22. Biegli, tłumacze, specjaliści.....	80	Rozdział 63. Przejęcie i przekazanie ścigania karnego.....	136
Rozdział 23. Oględziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy.....	82	Rozdział 64. Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów.....	137
Rozdział 24. Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego.....	82	Rozdział 65. Wydanie oraz przewóz osób ściganych albo skazanych lub wydanie przedmiotów na wniosek państw obcych.....	138
Rozdział 25. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie.....	83	Rozdział 65a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania.....	139
Rozdział 26. Kontrola i utrwalanie rozmów.....	86	Rozdział 65b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania.....	141
Dział VI. Środki przymusu.....	87	Rozdział 65c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie środka zapobiegawczego.....	144
Rozdział 27. Zatrzymanie.....	87	Rozdział 65d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia wydanego w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania.....	145
Rozdział 28. Środki zapobiegawcze.....	88	Rozdział 66. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania.....	146
Rozdział 29. Poszukiwanie oskarżonego i list gończy.....	94	Rozdział 66a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia dotyczącego grzywny, nawiązki, świadczenia pieniężnego lub orzeczenia zasądzonego od sprawcy koszty procesu.....	148
Rozdział 30. List żelazny.....	94	Rozdział 66b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym.....	148
Rozdział 31. Kary porządkowe.....	94	Rozdział 66c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku.....	150
Rozdział 32. Zabezpieczenie majątkowe.....	95	Rozdział 66d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku.....	150
Dział VII. Postępowanie przygotowawcze.....	96	Rozdział 66e. Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym.....	152
Rozdział 33. Przepisy ogólne.....	96	Rozdział 66f. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności.....	153
Rozdział 34. Wszczęcie śledztwa.....	97	Rozdział 66g. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności.....	154
Rozdział 35. Przebieg śledztwa.....	99	Rozdział 66h. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, karę ograniczenia wolności, samoistnie orzeczony środek karny, a także orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz warunkowym umorzeniu postępowania karnego.....	156
Rozdział 36. Zamknięcie śledztwa.....	100	Rozdział 66i. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia karnego związanego z poddaniem sprawcy próbie.....	157
Rozdział 36a. Dochodzenie.....	100	Rozdział 66j. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony.....	159
Rozdział 37. Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym.....	101	Rozdział 66k. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony.....	159
Rozdział 38. Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym.....	102	Rozdział 67. Przepisy końcowe.....	160
Rozdział 39. Akt oskarżenia.....	102	Dział XIV. Koszty procesu.....	161
Dział VIII. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.....	103	Rozdział 68. Przepisy ogólne.....	161
Rozdział 40. Wstępna kontrola oskarżenia.....	103	Rozdział 69. Zwolnienie od kosztów sądowych.....	163
Rozdział 41. Przygotowanie do rozprawy głównej.....	106	Rozdział 70. Zasądzenie kosztów procesu.....	163
Rozdział 42. Jawność rozprawy głównej.....	107	Rozdział 71.....	165
Rozdział 43. Przepisy ogólne o rozprawie głównej.....	108	Dział XV. Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.....	165
Rozdział 44. Rozpoczęcie rozprawy głównej.....	110	Rozdział 72. Przepisy ogólne.....	165
Rozdział 45. Przewód sądowy.....	110	Rozdział 73. Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze.....	167
Rozdział 46. Głosy końcowe.....	112	Rozdział 74. Postępowanie przed sądem.....	167
Rozdział 47. Wyrokowanie.....	112	Rozdział 75. Postępowanie w sprawach o wykroczenia.....	167
Dział IX. Postępowanie odwoławcze.....	114		
Rozdział 48. Przepisy ogólne.....	114		
Rozdział 49. Apelacja.....	116		
Rozdział 50. Zażalenie i sprzeciw.....	118		
Dział X. Postępowania szczególne.....	119		
Rozdział 51. Postępowanie uproszczone.....	119		
Rozdział 52. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego.....	119		
Rozdział 53. Postępowanie nakazowe.....	119		
Rozdział 54. Postępowanie w sprawach o wykroczenia.....	120		
Rozdział 54a. Postępowanie przyspieszone.....	120		
Dział XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia.....	122		
Rozdział 55. Kasacja.....	122		
Rozdział 55a. Skarga na wyrok sądu odwoławczego.....	124		
Rozdział 56. Wznowienie postępowania.....	125		
Dział XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia.....	126		
Rozdział 57. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego.....	126		
Rozdział 58. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.....	126		
Rozdział 59. Ułaskawienie.....	127		
Rozdział 60. Orzekanie kary łącznej.....	127		
Dział XIII. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych.....	128		
Rozdział 61. Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.....	128		
Rozdział 62. Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych.....	129		
Rozdział 62a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.....	130		
Rozdział 62b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.....	131		

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy

Część ogólna.....	171	Oddział 10. Odroczenie i przerwa wykonania kary pozbawienia wolności.....	205
Rozdział I. Zakres obowiązywania.....	171	Oddział 11. Warunkowe przedterminowe zwolnienie.....	206
Rozdział II. Organy postępowania wykonawczego.....	171	Oddział 12. Zwalnianie skazanych z zakładów karnych i warunki udzielania im pomocy.....	207
Rozdział III. Skazany.....	171	Oddział 13. Informowanie o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego.....	208
Rozdział IV. Postępowanie wykonawcze.....	172	Rozdział XI. Prawa i obowiązki kuratora sądowego, wykonywanie dozoru, warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary.....	208
Oddział 1. Wykonywanie orzeczeń.....	172	Oddział 1. Prawa i obowiązki kuratora sądowego oraz dozór.....	208
Oddział 2. Postępowanie przed sądem.....	174	Oddział 2. Warunkowe umorzenie postępowania karnego.....	211
Oddział 3. Postępowanie egzekucyjne.....	175	Oddział 3. Warunkowe zawieszenie wykonania kary.....	211
Rozdział V. Nadzór penitencjarny.....	175	Rozdział XII. Środki karne, środki kompensacyjne i przepadek.....	212
Rozdział VI. Zatarcie skazania.....	176	Oddział 1. Pozbawienie praw publicznych.....	212
Rozdział VII. Uczestnictwo społeczeństwa w wykonywaniu orzeczeń, pomoc w społecznej readaptacji skazanych oraz Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.....	176	Oddział 2. Zakazy, nakazy i obowiązki.....	212
Rozdział VIIa. System dozoru elektronicznego.....	178	Oddział 3. Przepadek.....	213
Oddział 1. Przepisy ogólne.....	178	Oddział 4. Naprawienie szkody, zadośćuczynienie, nawiązka i świadczenie pieniężne.....	214
Oddział 2. Rozpoczęcie dozoru elektronicznego.....	179	Oddział 5. Podanie wyroku do publicznej wiadomości.....	215
Oddział 2a. Warunki i tryb orzekania o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.....	180	Rozdział XIII. Środki zabezpieczające.....	215
Oddział 3. Obowiązki i prawa skazanego.....	182	Rozdział XIV. Należności sądowe.....	217
Oddział 4. Czynności podmiotów wykonujących dozór elektroniczny.....	183	Rozdział XV. Tymczasowe aresztowanie.....	218
Oddział 5. Zakończenie dozoru elektronicznego.....	184	Rozdział XVa. Umieszczanie tymczasowo aresztowanych i skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w wydzielonych pomieszczeniach lub pomieszczeniach dla osób zatrzymanych.....	222
Część szczególna.....	185	Część wojskowa.....	223
Rozdział VIII. Grzywna.....	185	Rozdział XVI. Przepisy ogólne.....	223
Rozdział IX. Kara ograniczenia wolności.....	186	Rozdział XVII. Kara ograniczenia wolności.....	223
Rozdział X. Kara pozbawienia wolności.....	188	Rozdział XVIII. Kara pozbawienia wolności i kara aresztu wojskowego.....	224
Oddział 1. Cele wykonywania kary.....	188	Rozdział XIX. Środki karne.....	224
Oddział 2. Zakłady karne.....	188	Rozdział XX. Tymczasowe aresztowanie.....	224
Oddział 3. Wykonywanie kary i jej indywidualizacja.....	190	Część końcowa.....	224
Oddział 4. Prawa i obowiązki skazanego.....	195	Rozdział XXI. Objaśnienie wyrazów ustawowych.....	224
Oddział 5. Zatrudnienie.....	200	Rozdział XXII. Przepisy przejściowe i końcowe.....	225
Oddział 6. Nauczanie.....	202		
Oddział 7. Działalność kulturalno-oświatowa, społeczna, kultura fizyczna i zajęcia sportowe.....	203		
Oddział 8. Nagrody i ulgi.....	203		
Oddział 9. Kary dyscyplinarne.....	204		

Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy

Tytuł I. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.....	229	Rozdział 13. Zatrzymanie rzeczy. Zabezpieczenie majątkowe.....	253
Dział I. Część ogólna.....	229	Rozdział 14. Właściwość organów postępowania przygotowawczego.....	253
Rozdział I. Przepisy wstępne.....	229	Dział II. Pociągnięcie do odpowiedzialności za zgodą sprawcy.....	254
Rozdział 2. Zaniechanie ukarania sprawcy.....	231	Rozdział 15. Postępowanie mandatowe.....	254
Rozdział 3. Przestępstwa skarbowe.....	232	Rozdział 16. Zezwolenie na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności.....	255
Rozdział 4. Wykroczenia skarbowe.....	236	Oddział 1. Przebieg negocjacji.....	255
Rozdział 5. Objaśnienie wyrazów ustawowych.....	237	Oddział 2. Zezwolenie.....	256
Dział II. Część szczególna.....	240	Dział III. Postępowanie przygotowawcze.....	256
Rozdział 6. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji.....	240	Dział IV. Postępowanie przed sądem.....	258
Rozdział 7. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkowi celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami.....	246	Rozdział 17. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.....	258
Rozdział 8. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obrotowi dewizowemu.....	247	Rozdział 18. Postępowanie odwoławcze i nadzwyczajne środki zaskarżenia.....	259
Rozdział 9. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko organizacji gier hazardowych.....	249	Dział V. Postępowanie nakazowe.....	259
Rozdział 10.....	250	Dział VI. Postępowanie w stosunku do nieobecnych.....	259
Tytuł II. Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.....	250	Rozdział 19. Przesłanki.....	259
Dział I. Przepisy wstępne.....	250	Rozdział 20. Przebieg postępowania.....	260
Rozdział 11. Przepisy ogólne.....	250	Tytuł III. Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe.....	260
Rozdział 12. Strony i ich procesowi przedstawiciele.....	251	Dział I. Część ogólna.....	260
		Rozdział 21. Zakres obowiązywania.....	260
		Rozdział 22. Postępowanie.....	260
		Dział II. Część szczególna.....	261
		Rozdział 23. Wykonywanie kar.....	261
		Rozdział 24. Wykonywanie środków karnych.....	261

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń

Część ogólna.....	265	Rozdział X. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia.....	272
Rozdział I. Zasady odpowiedzialności.....	265	Rozdział XI. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji.....	274
Rozdział II. Kary, środki karne i zasady ich wymiaru.....	266	Rozdział XII. Wykroczenia przeciwko osobie.....	276
Rozdział III. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego.....	268	Rozdział XIII. Wykroczenia przeciwko zdrowiu.....	276
Rozdział IV. Warunkowe zawieszenie kary aresztu.....	268	Rozdział XIV. Wykroczenia przeciwko mieniu.....	277
Rozdział V. Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie ukarania.....	268	Rozdział XV. Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów.....	278
Rozdział VI. Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych.....	269	Rozdział XVI. Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej.....	279
Rozdział VII. Stosunek do ustaw szczególnych.....	269	Rozdział XVII. Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego.....	279
Część szczególna.....	269	Rozdział XVIII. Wykroczenia przeciwko obowiązkowi ewidencji.....	280
Rozdział VIII. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu.....	269	Rozdział XIX. Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe.....	280
Rozdział IX. Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym.....	271		

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Dział I. Zasady ogólne.....	285	Dział X. Środki odwoławcze.....	301
Dział II. Sąd.....	286	Dział XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia.....	302
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu.....	286	Rozdział 18. Kasacja.....	302
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego.....	286	Rozdział 19. Wznowienie postępowania.....	303
Dział III. Strony, obrońcy i pełnomocnicy.....	287	Dział XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia.....	303
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny.....	287	Rozdział 20. Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie.....	303
Rozdział 4. Obwiniony i jego obrońca.....	287	Dział XIIIa. Postępowanie w sprawach ze stosunków międzynarodowych.....	303
Rozdział 5. Pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy i pełnomocnicy.....	288	Rozdział 20a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia.....	303
Dział IV. Czynności procesowe.....	288	Rozdział 20b. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub też orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym.....	303
Dział V. Dowody.....	290	Rozdział 20c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie dowodu na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego oraz wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.....	303
Rozdział 6. Przepisy ogólne.....	290	Dział XIII. Koszty postępowania.....	304
Rozdział 7. Przeprowadzanie poszczególnych dowodów. Przeszukanie.....	290		
Dział VI. Środki przymusu.....	291		
Rozdział 8. Zatrzymanie.....	291		
Rozdział 9. Zabezpieczenie i zajęcie przedmiotów.....	291		
Rozdział 10. Kary porządkowe i pozostałe środki przymusu.....	292		
Dział VII. Czynności wyjaśniające.....	292		
Dział VIII. Postępowanie zwyczajne.....	293		
Rozdział 11. Wszczęcie postępowania. Orzekanie przed rozprawą.....	293		
Rozdział 12. Przygotowanie do rozprawy.....	294		
Rozdział 13. Rozprawa.....	295		
Rozdział 14. Postępowanie w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.....	297		
Dział IX. Postępowania szczególne.....	297		
Rozdział 15. Postępowanie przyspieszone.....	297		
Rozdział 16. Postępowanie nakazowe.....	298		
Rozdział 17. Postępowanie mandatowe.....	298		

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii

Rozdział 1. Przepisy ogólne.....	307	Rozdział 5. Prekursory, środki odurzające, substancje psychotropowe, środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne.....	315
Rozdział 2. Podmioty realizujące zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii.....	309	Rozdział 6. Uprawa maku i konopii.....	323
Rozdział 3. Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i profilaktyczna.....	312	Rozdział 6a. Kara pieniężna.....	325
Rozdział 4. Postępowanie z osobami uzależnionymi.....	314	Rozdział 7. Przepisy karne.....	325
Rozdział 4a. Zgłaszanie zatruc środków zastępczym lub nową substancją psychoaktywną.....	315	Rozdział 8. Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe.....	328

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Rozdział 1. Przepisy ogólne.....	329	Rozdział 3. Przepisy karne.....	345
Rozdział 2. Postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu.....	339	Rozdział 4. Przepisy przejściowe i końcowe.....	346

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich

Dział I. Przepisy ogólne.....	347	Rozdział 2. Środki wychowawcze i lecznicze.....	357
Dział II. Środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.....	348	Rozdział 3. Środek poprawczy.....	357
Dział III. Postępowanie przed sądem.....	349	Rozdział 4. Użycie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym, w schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym.....	360
Rozdział 1. Przepisy ogólne o postępowaniu.....	349	Rozdział 4a. Udzielanie nagród i stosowanie środków dyscyplinarnych wobec nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.....	360
rozdział 1a. Przebieg postępowania.....	351	Rozdział 5. Zatrudnianie nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich.....	361
Rozdziały 3–5.....	353	Dział V. Przepisy przejściowe i końcowe.....	361
Rozdział 6.....	353		
Rozdział 7. Postępowanie odwoławcze.....	353		
Dział IV. Postępowanie wykonawcze.....	354		
Rozdział 1. Przepisy ogólne.....	354		

Ustawa z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych.....	363

Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym.....	365

Skorowidz zbiorczy.....	371

.....▶

Kodeks karny

Ustawa

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny

(Tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444; zm. 1517)

Część ogólna

Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej

[przesłanki odpowiedzialności karnej]

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

[odpowiedzialność karna w przypadku przestępstwa skutkowego popełnionego przez zaniechanie]

Art. 2. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnionego przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

[zasady stosowania kar]

Art. 3. Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.

[przepisy właściwe w razie zmiany ustawy]

Art. 4. § 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy za czyn objęty wyrokiem nie można orzec kary w wysokości kary orzeczonej, wymierzoną karę obniża się do wysokości najsurowszej kary możliwej do orzeczenia na podstawie nowej ustawy.

(Art. 4 § 2 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)

§ 3. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności, wymierzoną karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu zamienia się na grzywnę albo karę ograniczenia wolności, przyjmując że jeden miesiąc pozbawienia wolności równa się 60 stawkom dziennym grzywny albo 2 miesiącom ograniczenia wolności.

§ 4. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa.

[przesłanka popełnienia przestępstwa na terytorium RP]

Art. 5. Ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

[określenie czasu i miejsca popełnienia czynu zabronionego]

Art. 6. § 1. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany.

§ 2. Czyn zabroniony uważa się za popełniony w miejscu, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek stanowiący znamię czynu zabronionego nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

[definicje zbrodni i występku]

Art. 7. § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5 000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

(Art. 7 § 3 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)

[umyślność i nieumyślność a kategorie przestępstw]

Art. 8. Zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

[określenie umyślności i nieumyślności czynu zabronionego]

Art. 9. § 1. Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi.

§ 2. Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

§ 3. Sprawca ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu zabronionego, jeżeli następstwo to przewidywał albo mógł przewidzieć.

[granice wiekowe odpowiedzialności karnej]

Art. 10. § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat.

§ 2. Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

(Art. 10 § 2 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2010 r. Nr 240, poz. 1602)

§ 3. W wypadku określonym w § 2 orzeczona kara nie może przekroczyć dwóch trzecich górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za przypisane sprawcy przestępstwo; sąd może zastosować także nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 4. W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają.

[zbieg przepisów]

Art. 11. § 1. Ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.

§ 2. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu innych środków przewidzianych w ustawie na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

[wielokrotność zachowań jako jeden czyn zabroniony]

Art. 12. § 1. Dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony; jeżeli przedmiotem zamachu jest dobro osobiste, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest tożsamość pokrzywdzonego.

§ 2. Odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo.

(Art. 12 oznaczenie § 1 i § 2 dodane ustawą: Dz.U. z 2018 r. poz. 2077)

Rozdział II. Formy popełnienia przestępstwa

[usiłowanie]

Art. 13. § 1. Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje.

§ 2. Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub ze względu na użycie środka nie nadającego się do popełnienia czynu zabronionego.

[wymiar kary w przypadku usiłowania]

Art. 14. § 1. Sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.

§ 2. W wypadku określonym w art. 13 § 2 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

[dobrowolne odstąpienie od dokonania lub zapobieżenie skutkowi czynu zabronionego]

Art. 15. § 1. Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od dokonania lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

§ 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

[przygotowanie]

Art. 16. § 1. Przygotowanie zachodzi tylko wtedy, gdy sprawca w celu popełnienia czynu zabronionego podejmuje czynności mające stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do jego dokonania, w szczególności w tymże celu wchodzi w porozumienie z inną osobą, uzyskuje lub przysposabia środki, zbiera informacje lub sporządza plan działania.

§ 2. Przygotowanie jest karalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi.

[dobrowolne odstąpienie od przygotowania]

Art. 17. § 1. Nie podlega karze za przygotowanie, kto dobrowolnie od niego odstąpił, w szczególności zniszczył przygotowane środki lub za-

pobiegł skorzystaniu z nich w przyszłości; w razie wejścia w porozumienie z inną osobą w celu popełnienia czynu zabronionego, nie podlega karze ten, kto nadto podjął istotne starania zmierzające do zapobieżenia dokonaniu.

§ 2. Nie podlega karze za przygotowanie osoba, do której stosuje się art. 15 § 1.

[odpowiedzialność za sprawstwo]

Art. 18. § 1. Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem czynu zabronionego przez inną osobę lub wykorzystując uzależnienie innej osoby od siebie, poleca jej wykonanie takiego czynu.

§ 2. Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

§ 3. Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

[podżeganie i pomocnictwo]

Art. 19. § 1. Sąd wymierza karę za podżeganie lub pomocnictwo w granicach zagrożenia przewidzianego za sprawstwo.

§ 2. Wymierzając karę za pomocnictwo sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

[niezależność odpowiedzialności osób współdziałających]

Art. 20. Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających.

[okoliczności osobiste wyłączające, łagodzące lub zaostrzające odpowiedzialność karną]

Art. 21. § 1. Okoliczności osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.

§ 2. Jeżeli okoliczność osobista dotycząca sprawcy, wpływająca chociażby tylko na wyższą karalność, stanowi znamię czynu zabronionego, współdziałający podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej za ten czyn zabroniony, gdy o tej okoliczności wiedział, chociażby go nie dotyczyła.

§ 3. Wobec współdziałającego, którego nie dotyczy okoliczność określona w § 2, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

[odpowiedzialność podżegacza i pomocnika w przypadku usiłowania dokonania czynu zabronionego]

Art. 22. § 1. Jeżeli czynu zabronionego tylko usiłowano dokonać, podmiot określony w art. 18 § 2 i 3 odpowiada jak za usiłowanie.

§ 2. Jeżeli czynu zabronionego nie usiłowano dokonać, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

[dobrowolne zapobieżenie dokonaniu czynu zabronionego przez osobę współdziałającą]

Art. 23. § 1. Nie podlega karze współdziałający, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego.

§ 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w stosunku do współdziałającego, który dobrowolnie starał się zapobiec dokonaniu czynu zabronionego.

[nakłanianie do popełnienia czynu zabronionego w celu skierowania postępowania karnego przeciwko sprawcy]

Art. 24. Odpowiada jak za podżeganie, kto w celu skierowania przeciwko innej osobie postępowania karnego nakłania ją do popełnienia czynu zabronionego; w tym wypadku nie stosuje się art. 22 i 23.

Rozdział III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej

[przesłanki zastosowania obrony koniecznej]

Art. 25. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpięra bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.

§ 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 2a. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpięrając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo na przylegający do nich ogrodzony teren lub odpięrając zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące.

(Art. 25 § 2a dodany ustawą: Dz.U. z 2018 r. poz. 20. Obowiązuje od 19 stycznia 2018 r.)

§ 3. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu.

(Art. 25 § 3 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2009 r. Nr 206, poz. 1589)

§ 4–5.

(Art. 25 § 4 i 5 uchylone ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)

[przesłanki stanu wyższej konieczności]

Art. 26. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakiegokolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa także ten, kto, ratując dobro chronione prawem w warunkach określonych w § 1, poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego.

§ 3. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli sprawca poświęca dobro, które ma szczególnie obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.

§ 5. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z ciężących na sprawcy obowiązków tylko jeden może być spełniony.

[działanie w ramach eksperymentu]

Art. 27. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu przeprowadzenia eksperymentu poznawczego, medycznego, technicznego lub ekonomicznego, jeżeli spodziewana korzyść ma istotne znaczenie poznawcze, medyczne lub gospodarcze, a oczekiwanie jej osiągnięcia, celowość oraz sposób przeprowadzenia eksperymentu są zasadne w świetle aktualnego stanu wiedzy.

§ 2. Eksperyment jest niedopuszczalny bez zgody uczestnika, na którym jest przeprowadzany, należyście poinformowanego o spodziewanych korzyściach i grożących mu ujemnych skutkach oraz prawdopodobieństwie ich powstania, jak również o możliwości odstąpienia od udziału w eksperymencie na każdym jego etapie.

§ 3. Zasady i warunki dopuszczalności eksperymentu medycznego określa ustawa.

[błąd w zakresie okoliczności stanowiącej zniamię czynu zabronionego]

Art. 28. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto pozostaje w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej zniamię czynu zabronionego.

(Art. 28 § 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)

§ 2. Odpowiada na podstawie przepisu przewidującego łagodniejszą odpowiedzialność sprawca, który dopuszcza się czynu w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca zniamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy.

[błąd w zakresie okoliczności wyłączającej bezprawność albo winę sprawcy]

Art. 29. Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność albo winę; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

[błąd w zakresie bezprawności czynu zabronionego]

Art. 30. Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

[wyłączenie odpowiedzialności w przypadku niepoczytalności lub ograniczonej poczytalności]

Art. 31. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.

§ 2. Jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Rozdział IV. Kary

[katalog kar]

Art. 32. Karami są:

- 1) grzywna;
- 2) ograniczenie wolności;
- 3) pozbawienie wolności;
- 4) 25 lat pozbawienia wolności;
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.

[grzywna]

Art. 33. § 1. Grzywnę wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540.

(Art. 33 § 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2009 r. Nr 206, poz. 1589)

§ 2. Sąd może wymierzyć grzywnę także obok kary pozbawienia wolności wymienionej w art. 32 pkt 3, jeżeli sprawca dopuścił się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy korzyść majątkową osiągnął.

§ 3. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe; stawka dzienna nie może być niższa od 10 złotych, ani też przekraczać 2.000 złotych.

[kara ograniczenia wolności]

Art. 34. § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 2 lata; wymierza się ją w miesiącach i latach.

(Art. 34 § 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)

§ 1a. Kara ograniczenia wolności polega na:

- 1) obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne;
- 2)
- 3)

(Art. 34 § 1a pkt 2 uchylony ustawą: Dz.U. z 2016 r. poz. 428)

(Art. 34 § 1a pkt 3 uchylony ustawą: Dz.U. z 2016 r. poz. 437)

4) potrąceniu od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd.

§ 1b. Obowiązki i potrącenie, o których mowa w § 1a, orzeka się łącznie lub osobno.

(Art. 34 § 1a i 1b dodane ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 396)